

احكام واسرار اعتكاف

بر اساس فتاوی

حضرت آیت الله العظمی حاج سید محمد امین (دامت برکاته)

آیت الله العظمی امین خراسانی از مراجع عظام تقلید و اساتید خارج

حوزه علمیه قم و تهران، هستند که سابقه ۲۵ سال تدریس درس خارج فقه و

اصول و تالیف حدود یک صد عنوان کتاب، رساله علمیه، فارسی و

عربی، تعلیقات بر عروه الوثقی و حاشیه بر تحریر الوسیله را دارند، ایشان از

مراجع تقلید انقلابی و ولایی و با بصیرت و دارای سینه و فعالیت سیاسی

هستند که بارها با سخنرانی های انقلابی به مناسبت های گوناگون به روشنگری

و تبیین و دفاع از انقلاب و نظام مقدس جمهوری اسلامی پرداخته اند.

فهرست مطالب

۵	پیشگفتار.....
۶	اعتکاف در قرآن.....
۸	ثواب اعتکاف.....
۱۱	خلوت گزینی پیامبران.....
۱۵	اهتمام پیامبر.....
۱۶	ثواب جایگزین.....
۱۸	پیشینه اعتکاف.....
۱۹	رهنمود امیرالمؤمنین.....
۲۱	چند توصیه:.....
۲۴	اعمال اعتکاف.....
۲۶	اعمال ام داود.....
۲۹	احکام اعتکاف.....
۳۱	زمان اعتکاف.....
۳۲	مکان اعتکاف.....
۳۳	شرائط صحت.....
۳۶	محرمات اعتکاف.....
۴۰	کفاره آمیزش.....
۴۱	حرمت مسجد.....
۴۴	اعتکاف نذری.....
۵۱	رفع شبهه:.....

قال رسول الله (ص):

من اعتكف ايمانا واحتسابا غفر له ما تقدم من ذنبه
پیامبر گرامی فرمود: کسی که با ایمان و رعایت
آداب معتکف شود گناهان گذشته او آمرزیده گردد.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

احکام و اسرار و برکات اعتکاف

پیشگفتار

یکی از مستحبات مؤکد اعتکاف است که بحمدالله و المنه به برکت انقلاب اسلامی مورد استقبال بسیاری از مردان و زنان متدین به ویژه نسل جوان در سراسر ایران قرار گرفته است.

اگرچه در گذشته این سنت حسنه مورد اهتمام خواص و عالمان دین بوده است.

اعتکاف تلاشی است برای رهایی از اسارت نفس و حاکمیت غرایز و استیلا یافتن عقل و شرع بر هوی و هوس.

اعتکاف یک دوره آموزشی فشرده نسبت به معارف الهی و حقایق دینی است.

اعتکاف صعود از فرش به عرش و عروج از عالم ملک به عالم ملکوت است.

اعتکاف برون رفت از خودپسندی و خودمحوری است. اعتکاف زندگی را بر محور خداپسندی تنظیم می‌کند.

اعتکاف تمرین روش خروج از ولایت شیطان و دخول در ولایت الله است.

اعتکاف سیری آگاهانه است از مادیت و حیوانیت به معنویت و انسانیت

اعتکاف فرصتی است برای محاسبه و مراقبه، گریز از جلوت و خلوت‌گزینی برای بازپروری خویش.

اعتکاف در قرآن

اعتکاف از ماده عکف و عکوف به معنی ماندن در مکان خاص و در اصطلاح به معنی توقف در مسجد به قصد قربت و عبادت با رعایت شرائط خاصی است که در ضمن احکام آن بیان خواهد شد.

این ماده چند بار در قرآن در برخی موارد در معنی لغوی و در مواردی در معنی اصطلاحی به کار رفته است. در یک آیه به اصل اعتکاف اشاره شده است:

«و عهدنا الی ابراهیم و اسماعیل أن تطهرا بیتی للطائفین و العاکفین و الرکع السجود»^۱

ما به ابراهیم و اسماعیل پیمان گرفتیم که خانه مرا برای طواف کنندگان و اقامت کنندگان پیرامون آن و رکوع-کنندگان و سجده کنندگان تطهیر نمایید.

در آیه دیگر به یکی از احکام و محرمات اعتکاف تصریح می فرماید: «ولاتباشروهن و أنتم عاکفون فی المساجد»^۲

در حالی که در مسجدها معتکف هستید با همسران خود تماس نداشته باشید.

البته همان طور که اشاره شد مشتقات آن در آیات دیگر به کار رفته است. مانند: «اذ قال لایبه و قومه ما هذه

التمائیل الی أنتم لها عاکفون»^۱

۱- سوره بقره، آیه ۱۲۵

۲- سوره بقره، آیه ۱۸۷

هنگامی که ابراهیم خلیل، سرپرست و خویشاوندان خود را مورد نکوهش قرار داد و خطاب به آنان گفت این مجسمه‌های بی‌روح چیست که شما ملازم آن هستید و آنها را می‌پرستید.

«قالوا نعبدا صناما فنظلم لها عاکفین»^۲

در پاسخ گفتند ما بتها را می‌پرستیم و همه روز ملازم عبادت آنها هستیم.

***

ثواب اعتکاف

برای اینکه به ثواب و آثار و برکات اعتکاف پی ببریم توجه شما گرامیان را به چند روایت کوتاه جلب می‌کنیم.

پیامبر گرامی فرمود: «اعتکاف عشر فی شهر رمضان

یعدل حجّین و عمرّین»^۳

۱- سوره انبیاء، آیه ۵۲

۲- سوره شعراء، آیه ۷۱

۳- وسائل الشیعه، ج ۶، ص ۳۹۷- بحارالانوار، ج ۹۴، ص ۱۲۹

ثواب اعتکاف یک دهه در ماه رمضان با ثواب دو حج و دو عمره برابر است.

همچنین فرمود: «من اعتکف ایمانا و احتسابا غفرله

ما تقدّم من ذنبه»^۱

کسی که براساس ایمان و با رعایت آداب اعتکاف کند،

تمام گناهان گذشته او آمرزیده شود.

«المعتکف یکف الذنوب و یجری له من الاجر

کاجر عامل الحسنات کلها»^۲

اعتکاف‌کننده به خاطر الزاماتی که دارد از گناهان

اجتناب می‌ورزد و پاداش او مانند پاداش کسی است که

همه خوبی‌ها را انجام دهد.

«من اعتکف یوما ابتغاء وجه الله عزوجل، جعل

الله بینه و بین النار ثلاثة خنادق ابعدها ما کان بین

الخائفین»^۳

۱- وسائل الشیعه، ج ۶، ص ۳۹۷

۲- کنز العمال، ج ۸، ص ۵۳، ح ۲۴۰۱۲

۳- کنز العمال، ج ۸، ص ۵۲۲، ح ۲۴۰۱۰

کسی که یک روز را به قصد قربت اعتکاف کند، خدا بین او و دوزخ سه خندق قرار دهد که فاصله هر یک از دیگری بیش از فاصله زمین و آسمان است.

عن النبی (ص) یا اباذر، « ان الله تعالی یعطیک ما دمت جالسا فی المسجد بكل نفس تنفست فيه درجة فی الجنة و تصلی علیک الملائکه و یکتب لک بكل نفس تنفست فيه عشر حسنات و یمحی ممنک عشر سیئات»

خداوند تا زمانی که در مسجد نشسته ای به ازاء هر نفسی که می کشی به تو یک درجه در بهشت عطا می کند و فرشتگان بر تو درود می فرستند.

و به ازاء هر نفس ده حسنه برایت می نویسد و ده سیئه از پرونده تو محو می شود.

پیامبر گرامی طبق نقل ابوسعید خدری فرمود: کسی که سه روز از ماه رجب روزه بگیرد، خدا بین او و بین آتش دوزخ خندقی یا حجابی به اندازه هفتاد سال قرار دهد.^۱

امیرالمؤمنین نیز فرمود: کسی که سه روز در وسط ماه رجب روزه بگیرد گناهان او آمرزیده شود.^۲

۱- بحارالانوار، ج ۹۴، ص ۲۷

۲- همان، ص ۳۳

امام صادق (ع) فرمود: روز رستاخیر فرشته‌ای از ناحیه عرش ندا دهد: این الرجیون؟ رجیون کجا هستند. پس گروهی با چهره‌های نورانی در حالی که تاج مزین به درّ و یاقوت بر سر دارند به پا می‌خیزند. فرشتگان به آنان خوشامد و تهنیت می‌گویند. خداوند فرمان می‌دهد بندگانم را با عزت و احترام داخل بهشت کنید.^۱

خلوت‌گزینی پیامبران

خلوت‌گزینی یکی از خصیصه‌های پیامبران بزرگ در طول تاریخ بوده است.

نوح نبی در پرتو طاعت و عزلت مورد اکرام پروردگار قرار گرفت.

«أن الله تعالى اکرم نوحا بطاعته و العزلة لعبادته»^۲

خدای متعال نوح را به خاطر طاعت و خلوت برای عبادت گرامی داشت.

۱- همان، ص ۴۱

۲- بحارالانوار، ج ۱۱، ص ۳۴۱

خدای متعال پاداش اعتزال و اعتکاف ابراهیم را بخشیدن اسحاق و یعقوب قرار داد.

«و أعتزلکم و ماتدعون من دون الله و أدعو ربی»^۱
 من از شما بت پرستان و آنچه می پرستید کناره می گیرم و پروردگارم را می خوانم.

«فلما اعتزلهم و ما یعدون من دون الله وهبنا له اسحق و یعقوب»^۲

هنگامی که از ایشان و بتهای ایشان کناره گیری کرد، ما اسحاق و یعقوب را به او عطا کردیم.

موسی نیز برای مدت چهل روز قوم خود را ترک کرد و برای مناجات با خدا به کوه طور رفت و با خدای خویش خلوت کرد و قرآن از آن به عنوان مواعده و میقات یاد کرده است.

«و واعدنا موسی ثلاثین لیله و اتممناها بعشر فتم میقات ربه اربعین لیله»^۳

۱- سوره مریم، آیه ۴۸

۲- سوره مریم، آیه ۴۹

۳- سوره اعراف، آیه ۱۴۲

ما با موسی سی شب وعده کردیم و آن را با ده شب دیگر افزودیم. پس میقات او با خدا به چهل شب تمام شد. از «و لَمَّا رَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ»^۱ فهمیده میشود که او قوم خویش را برای خلوت با خدا ترک کرد. و پس از اتمام مدت ملاقات به سوی قوم خود بازگشت. پس از پایان یافتن این دوره خلوت‌گزینی و اعتکاف چهل شبانه‌روز موسی در کوه طور خداوند او را به رسالت برگزید و فرمود: «قال یا موسیٰ انی اصطفتک علی الناس برسالتی و بکلامی فخذ ما اتیتک ولکن من الشاکرین»^۲

خدا فرمود: ای موسی، من تو را با رسالت خویش و سخن گفتن با تو، برگزیدم. پس آنچه را به تو عطا کردم بگیر و از شکرگزاران باش.

پیامبر گرامی اسلام پیش از بعثت همه ساله در غار حرا در کوه نور برای چند روزی برای مناجات با خدا سکونت گزید و حضرت خدیجه برای ایشان آب و غذا می‌آورد.

۱- سوره اعراف، آیه ۱۵۰

۲- سوره اعراف، آیه ۱۴۴

سرانجام در حال خلوت و عزلت خدا او را به نبوت مبعوث فرمود و آیات الهی بر او نازل شد.

پس از هجرت از مکه به مدینه هر سال پیامبر در ماه مبارک رمضان یک دهه در مسجد النبی معتکف می‌شد. سال اول دهه اول، سال دوم دهه دوم و سال سوم، دهه سوم. ولی چون جنگ بدر در ماه رمضان واقع شد و پیامبر توفیق اعتکاف نیافت. سال بعد دو دهه اعتکاف کرد. دهه دوم به عنوان قضای سال گذشته. دهه سوم به عنوان اعتکاف سال جاری. از آن پس، پیامبر تا پایان عمر در دهه سوم رمضان در مسجد النبی معتکف می‌شد محل استقرار حضرت اسطوانه سریر بود. اصحاب نیز به ایشان تاسی می‌کردند و به پیروی از ایشان به اعتکاف در دهه آخر ماه رمضان همت می‌گماشتند.

«کان رسول الله یعتکف فی کل رمضان عشرة

أیام»

امام صادق (ع) فرمود: «کانت بدر فی شهر رمضان فلم یعتکف رسول الله فلما أن کان من قابل اعتکف

عشرین یوما من رمضان عشرة لعامه و عشرة قضاءه لما
فانه»^۱

اهتمام پیامبر

در روایت آمده است: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ إِذَا كَانَ الْعَشْرُ الْأَوَاخِرُ [يَعْنِي مِنْ رَمَضَانَ] اعْتَكَفَ فِي الْمَسْجِدِ ، وَضُرِبَتْ لَهُ قُبَّةٌ مِنْ شَعْرِ ، وَشَمْرَ الْمِيزَرِ وَطَوَى فِرَاشَهُ» هنگامی که دهه آخر ماه رمضان فرا می‌رسید پیامبر در مسجد معتکف می‌شد. برای ایشان سایبانی نصب می‌شد چون مسجد سقف نداشت. دامن به کمر می‌بست و بستر خویش را جمع می‌کرد. دامن به کمر بستن کنایه از آمادگی برای انجام کارهای سخت و سنگین و بسیار است و جمع کردن بستر نشانه اشتیاق او به اعمال عبادی است.

ثواب جایگزین

بعضی توفیق اعتکاف پیدا نمی‌کنند، نگران نباشند، چنانچه برای رفع حاجت برادر مسلمان خود تلاش کنند خداوند ثواب چندین اعتکاف به آنان مرحمت می‌فرماید.

امام صادق (ع) فرمود: «من سعی فی حاجة اخیه المسلم فاجتهد فیها فأجر من الله علی یدیه قضاها کتب الله عوجل له حجة و عمرة و اعتکاف شهرین فی المسجد الحرام و صیامها»^۱

کسی که برای برآوردن حاجت برادر مسلمانش تلاش کند، خداوند به دست او حاجت او را برآورد و برایش ثواب حج و عمره و اعتکاف دو ماه در مسجدالحرام و دو ماه روزه منظور دارد.

میمون بن مهران می‌گوید: نزد امام حسن مجتبی (ع) نشسته بودم. شخصی آمد و اظهار داشت ای پسر پیامبر، فلان شخص مالی از من طلب دارد و من ندارم که دین خود را ادا کنم و او می‌خواهد مرا زندانی کند. فرمود. من

هم الان در اینجا چیزی ندارم که دین تو را ادا نمایم. تقاضا کرد پس با او سخن بگوئید تا به من مهلت دهد و مرا زندانی نکند.

امام (ع) کفش خود را پوشیدند و خواستند از مسجد بیرون روند.

عرض کردم: «أنسیت اعتکافک»

آیا اعتکاف خود را فراموش کرده‌ای؟

شایان ذکر است کسی که معتکف است حق خروج از مسجد را ندارد. فرمود: نه، فراموش نکردم.

ولی از پدرم شنیدم که از جدم پیامبر روایت کرد که فرمود: «من سعی فی حاجه أخیه فکأنها عبدالله عزوجل تسعة آلاف سنة صائما نهاره و قائما لیالیه»^۱ هر کس در جهت برآورده شدن حاجت برادر مسلمان خود تلاش کند گویی نه هزار سال خدا را عبادت کرده است در حالی که روزها روزه‌دار و شبها به نماز ایستاده است.

پیشینه اعتکاف

اعتکاف در ایران نیز به دوران صفویه بازمی‌گردد. شاه عباس اول مسجدی در اصفهان بنا نهاد و از شیخ لطف الله میسی متوفای ۱۰۳۵ خواست تا در آن مسجد نماز جمعه و جماعت را اقامه نماید. او پذیرفت و مسجد به نام او شهرت یافت. کتابی به نام رساله اعتکافیه نوشت. او با همیاری شیخ بهائی گاهی در آنجا معتکف می‌شدند.

هنگام ورود آیت الله شیخ عبدالکریم حائری یزدی به قم و رونق یافتن حوزه علمیه، میرزا مهدی بروجردی در مسجد امام حسن عسکری چهار راه بازار اعتکاف میکرد. تدریجا اعتکاف در قم نیز رونق گرفت. به طوری که در عصر آیت الله حاج آقا حسین بروجردی، معظم له درس خود را برای تشویق طلاب به اعتکاف تعطیل می‌کردند.

شیخ بهائی درباره اعتکاف و فلسفه آن سروده است:

رفتم به در صومعه عابد و زاهد
دیدم همه را پیش رخت راکع و ساجد
در میکده رهبانم و در صومعه عابد
که معتکف دیرم و گه ساکن مسجد
یعنی که تو را می‌طلبم خانه به خانه

رهنمود امیرالمؤمنین

امام (ع) برای بهره‌وری بیشتر از فرصت اعتکاف به کسانی که توفیق اعتکاف یافته‌اند سفارش اکید فرمود:

۱- «یلزم المعتکف المسجد» کسی که معتکف شده باید ملازم مسجد باشد و از مسجد بیرون نرود.

۲- «یلزم ذکر الله» پیوسته به یاد خدا باشد و دل و زبانش ذکر بگوید.

۳- «وتلاوه» به تلاوت قرآن پردازد.

۴- «والصلاه» به اقامه نماز اهتمام ورزد.

۵- «و لا يتحدث بأحادیث الدنيا» در امور مادی و دنیوی سخن نگوید.

۶- «و لا ینشد الشعر» شعر نسراید.

۷- «و لا یبیع» چیزی نفروشد.

۸- «و لا یشتری» چیزی نخرد.

۹- «و لا يحضر جنازه» در تشییع جنازه حضور

نیابد مگر ضروری شده و از نزدیکان باشد.

۱۰- «و لا يعود مریضا» از بیمار عیادت نکند. ولی

اگر خویشاوندان درجه یک باشد جایز است.

۱۱- «ولا یدخل بیتا یخلو مع امرأه»

به خانه ای وارد نشود که با زنی خلوت کند.

۱۲- «و لا یتکلم برفث»

و سخن زشت و ناروا نگوید.

۱۳- «و لا یجاری احدا»

با کسی جدال و نزاع نکند.

۱۴- «و ما کف عن الکلام من الناس فهو

خیر له»^۱ از گفت‌وگو با مردم بپرهیزد. رعایت این امور

برایش بهتر است و آثار مثبت در پی دارد.

چند توصیه:

در اینجا شما اعتکاف کنندگان گرامی را به چند نکته مهم سفارش می‌کنم.

- ۱- به خواندن نماز قضا و نوافل اهتمام ورزیم.
- ۲- از تلاوت قرآن و تفسیر آن، درک مفاهیم و پیامها و رهنمودهای آن دریغ نورزیم.
- ۳- دعا‌های مأثور و به ویژه مناجات خمسه عشر فراموش نشود.
- ۴- توسل جستن به اهل بیت
- ۵- توجه خاص به ساحت مقدس حضرت ولی عصر و استغاثه به مولا
- ۶- رفع حوائج مسلمانان
- ۷- تعلیم و تعلم معارف، اخلاق و احکام
- ۸- تنظیف مسجد و محل اعتکاف
- ۹- اهتمام به نماز شب
- ۱۰- ذکر گفتن به ویژه اسماء الهی
- ۱۱- طلب عفو از خدا و استغفار

- ۱۲- شب‌زنده‌داری و مناجات در دل شب.
- ۱۳- پرهیز از پرخوری تا گرسنگی و تشنگی را احساس کنیم و به یاد تشنگی و گرسنگی آخرت باشیم.
- ۱۴- اعراض از ماسوی الله و اقبال به ذات احدیت، روی برتافتن از خلائق و روی آوردن به خالق.
- ۱۵- دل‌کندن از دنیا و مافیها، پیشه ساختن زهد، و دل سپردن به خدای متعال و استمداد از او و اتکال بر او.
- ۱۶- دوست‌یابی و تعامل با اهل طاعت و بهره‌وری از تجربیات موفق معتکفین در امور دینی و معنوی.
- ۱۷- مباحثه علمی برای ارتقاء معرفتی
- ۱۸- تلاش برای کسب خصلت تواضع از طریق ارائه خدمت به معتکفین
- ۱۹- هم‌اندیشی و همفکری، همدلی و همسوئی، همبستگی و همگامی در راه حق.

۲۰- برکاتی که در پرتو اعتکاف و حضور شبانه روزی در مسجد و اهتمام به طاعت و عبادت به دست می‌آورد از آن‌ها به خوبی مراقبت کنید تا این حال خوش معنوی با پایان یافتن اعتکاف و خروج از مسجد زایل نگردد. بلکه توشه و ذخیره‌ای باشد که بتوانید با نورانیت حاصل از اعتکاف مسیر استکمالی خود را با روشن‌بینی ادامه دهید تا به سر منزل مقصود نائل شوید.

بیشتر مردم غرق در مسائل مادی و مجذوب امور دنیوی شده‌اند و از معنویت و آخرت غافل گشته‌اند، اعتکاف فرصتی ارزشمند است برای تعدیل گرایش‌ها، تا هرچند برای سه روز اندکی به زندگی آخرت بیندیشند و در فکر فراهم ساختن توشه برای سفر دور و دراز آخرت و بهره‌وری از حیات اخروی باشند.

ابوحمزه ثمالی از امام سجاد (ع) روایت کرده که حضرت فرمود: «و الله لقضاء حاجه المؤمن أحب الی

الله عزوجل من صيام شهرين متابعين و اعتكافها في المسجد الحرام»^۱.

اعمال اعتكاف

۱- اين ذكر را كه جبرئيل به پيامبر آموخته هر روز ده

بار بگويد: « يا الله ، يا رحمن ، يا رب ، يا

ذاالجلال و الاكرام ، يا نور السماوات و

الارض ، يا قريب ، يا مجيب»^۲

۲- مداومت بر خواندن چهار قل: سوره‌های كافرون،

توحيد، فلق و ناس.

۳- «سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله

اكبر، و لاحول و لا قوة الا بالله العلي العظيم»

۴- صلوات بر محمد و آل محمد ۱۰۰ مرتبه

۵ - استغفرالله ربي و أتوب اليه ۴۰۰ مرتبه

۱- وسائل الشيعه، ج ۰۷، باب ۱۲، ح ۳

۲- بحارالانوار، ج ۴، ص ۵۲، ح ۴۲

پیامبر فرمود: هر کس این اذکار را بگوید اگر گناهانش به تعداد ستارگان آسمان، قطرات باران، برگ درختان و ریگهای بیابان و کف دریاها باشد ببخشد.^۱

۶ - دو رکعت نماز به جا آورید، در هر رکعت بعد از حمد پنجاه مرتبه سوره توحید.

۷ - ده رکعت نماز، پس از حمد، سوره کافرون یک مرتبه، سوره توحید سه مرتبه

پیامبر فرمود: هر کس در شبی از ماه رجب این نماز را بجا آورد خدا گناهان او را بیامزد و برای هر رکعت ثواب شصت سال عبادت برایش مقرر فرماید.

۸ - «لا اله الا الله» هزار مرتبه هر روز، خدا صد هزار حسنه برایش بنویسد.

۹ - دعای «یا من ارجو لکل خیر» و «یا من یملک حوائج السائلین» پس از هر نماز خوانده شود.

۱۰ - شب سیزدهم دو رکعت نماز به این ترتیب بجا آورد. در هر رکعت پس از حمد، سه سوره یس و ملک و توحید بخواند. در شب چهاردهم چهار رکعت به دو سلام

و در شب پانزدهم نیز شش رکعت به سه سلام به همان ترتیب خوانده شود. این دوازده رکعت نماز در سه شب موجب درک فضیلت سه ماه رجب و شعبان و رمضان و آمرزش گناهان است.

۱۱- نماز سلمان

اعمال ام داود

این عمل را شیخ طوسی در مصباح المتعجد و سید بن طاوس در اقبال الاعمال و علامه مجلسی در صفحه ۴۴ جلد ۹۴ بحار الانوار و شیخ عباس قمی در مفاتیح الجنان آورده است و برای برآمدن حاجات و دفع ظلم و رفع هموم و غموم مؤثر است.

داوود نوه پسری امام حسن مجتبی (ع) و برادر رضاعی امام صادق (ع) است زیرا ام داوود مادر رضاعی امام (ع) است. محمد بن عبدالله بن حسن در مدینه قیام کرد. منصور دوانیقی خلیفه عباسی قیام او را درهم شکست و محمد و برادرش ابراهیم را کشت و عبدالله بن حسن را همراه جمعی از بنی هاشم و داود در عراق زندانی کرد.

مدتها گذشت و از سرنوشت فرزندش بی خبر و نگران بود تا اینکه به دیدار امام صادق (ع) رفت و جریان را برای امام نقل کرد.

امام او را به خواندن دعای استفتاح توصیه فرمود و او را به اجابت دعایش بشارت دارد.

از کیفیت عمل و دعا پرسید، فرمود: ماه رجب نزدیک است ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ ماه رجب روزه بگیر.

امام آن دعا را بیان فرمود. من آن را انجام دادم و شب ۱۶ خوابی دیدم که دلم روشن شد به زودی زود فرزندم آزاد می شود. دیری نگذشت پسرم داوود به خانه برگشت و چشمم به قدمش روشن شد.

فرمود: روزه بگیر، نزدیک ظهر غسل کن، نماز ظهر و عصر را با رکوع و سجود و قنوت نیکو به جای آور. پس رو به قبله بنشین این سوره‌ها را بخوان:

- ۱) سوره حمد، ۱۰۰ مرتبه،
- ۲) سوره اخلاص، ۱۰۰ مرتبه
- ۳) آیت الکرسی، ۱۰ مرتبه
- ۴) سوره‌ی انعام (صفحه ۱۲۸)
- ۵) سوره‌ی اسراء (صفحه ۲۸۲)
- ۶) کهف (صفحه ۲۹۳)
- ۷) لقمان (صفحه ۴۱۱)
- ۸) یس (صفحه ۴۴۰)
- ۹) صافات (صفحه ۴۴۶)
- ۱۰) فصلت (صفحه ۴۷۷)
- ۱۱) شوری (صفحه ۴۸۳)

(۱۲) دخان (صفحه ۴۹۶)

(۱۳) فتح (صفحه ۵۱۱)

(۱۴) واقعه (صفحه ۵۳۴)

(۱۵) ملک (صفحه ۵۶۲)

(۱۶) قلم (صفحه ۵۶۴)

(۱۷) انشقاق (صفحه ۵۸۹) تا آخر قرآن.

پس از فراغ از قرائت این سوره‌ها این دعا را بخوان، «صدق الله العظيم الذي لا اله الا هو الحي القيوم، ذوالجلال و الاكرام، الرحمن الرحيم الحليم الكريم» تا آخر. دعا در مفاتيح الجنان ذکر شده است. در انتها در حال سجده بگو:

«اللهم لك سجدت و بك امنت فارحم ذلي وفاقتي و اجتهادي و تضرعي و مسكنتي و فقرى اليك يا رب»
خدایا برای تو سجده می‌کنم. به تو ایمان دارم. پس به خواری و نداری، تلاش و زاری و بیچارگی من رحم کن. نیازم به سوی تو است ای پروردگارم.

عمل ام داوود اختصاص به ماه رجب ندارد. بلکه در ایام البیض هر ماه، همچنین در بعد از ظهر روز عرفه، نهم ذی‌الحجه مورد توصیه است. کسی که روزه نگیرد می‌تواند این اعمال را انجام دهد. ان شاء الله حاجت روا خواهد شد.

احکام اعتکاف

- ۱- اعتکاف - یعنی ماندن در مسجد به قصد عبادت - مستحب است.
- ۲- اعتکاف زمان خاصی ندارد و در هر وقتی که روزه در آن صحیح باشد جایز است. به‌ویژه در ایام البیض (روزهای سیزدهم، چهاردهم و پانزدهم) هر ماه مورد تأکید است. بهترین زمان اعتکاف در ماه مبارک رمضان و افضل دهه آخر آن است.
- ۳- اگر معتکف محتمل شود باید فوراً مسجد را جهت غسل ترک کند.
- ۴- تأخیر غسل جنابت و توقف جنب در مسجد جایز نیست و موجب بطلان اعتکاف می‌شود.
- ۵- اگر خانمی در حال اعتکاف حیض شود، اعتکاف او باطل می‌شود و باید فوراً از مسجد خارج شود.
- ۶- چنانچه روز سوم اعتکاف باشد، باید قضای آن را بجا آورد.
- ۷- ارتکاب محرمات اعتکاف غیر از آمیزش کفارہ ندارد.

- ۸- روزه عید فطر و عید قربان و حائض حرام است.
- ۹- کسی که روزه قضا دارد نمی‌تواند روزه مستحبی بگیرد.
- ۱۰- کسی که در شب محتمل شده برای صحت روزه باید قبل از طلوع فجر غسل کند.
- ۱۱- کسی که در روز محتمل شده نیز باید فوراً غسل کند. زیرا توقف جنب در مسجد حرام است.
- ۱۲- خانمی که از خون حیض قبل از اذان صبح پاک شده، چنانچه بخواهد معتکف شود، باید قبل از اذان غسل کند.
- ۱۳- مضمضه و استنشاق روزه را باطل نمی‌کند هر چند بی‌اختیار آب به حلق برسد و فرو رود.
- ۱۴- خوردن و آشامیدن سهوی روزه را باطل نمی‌کند. به مجرد آن‌که متوجه شد باید آن را از دهان بیرون بریزد.

زمان اعتکاف

۱۵- اعتکاف زمان خاصی ندارد. در هر زمانی که روزه گرفتن در آن جایز باشد اعتکاف صحیح است. بنابراین فقط در عید قربان و عید فطر و ایام تشریق یعنی روزهای یازدهم و دوازدهم و سیزدهم ماه ذیحجه برای ناسک و زائر بیت‌الله جایز نیست.

۱۶- بهترین وقت اعتکاف دهه آخر ماه مبارک رمضان است.

همان‌طور که پیامبر گرامی پس از جنگ بدر تا پایان عمر در این زمان در مسجد پیامبر در مدینه منوره معتکف می‌شد. و در روایت امام صادق (ع) تصریح فرمود: « لا اعتکاف الا فی العشر الاواخر من شهر رمضان »^۱ اعتکاف کامل نیست مگر در دهه آخر ماه رمضان. این تعبیر بر فضیلت اعتکاف در این زمان دلالت دارد.

۱۷- اعتکاف در ایام البیض یعنی روزهای سیزدهم، چهاردهم و پانزدهم هر ماه مورد توصیه است. و در ماه رجب افضل است. همچنین در عید غدیر مورد توصیه است.

مکان اعتکاف

۱۸- اعتکاف باید در مسجد الحرام، مسجد النبی و مسجد جامع کوفه انجام شود.

۱۹- اعتکاف در مسجد جامع هر شهر به قصد رجاء جایز است.

۲۰- مسجد جامع مسجدی است که در آن نماز جمعه اقامه شود یا در برگزاری مراسم مرکزیت داشته باشد و دسترسی مردم از اطراف شهر به آن یکسان باشد.

۲۱- اعتکاف در مساجد محلات که عنوان جامع ندارد، همچنین حسینیه، زینبیه، حرم امامزادگان صحیح نیست.

امام رضا (ع) در این باره فرموده است:

« لا يجوز الاعتكاف الا في المسجد الحرام و مسجد رسول الله و مسجد الكوفه و مسجد المدائن و العله في ذلك أنه لا يعتكف الا في مسجد جمع فيه امام عدل و جمع رسول الله بمكه و المدينه و اميرالمؤمنين في هذه الثلاثة المساجد»^۱

۲۲- صحن و محراب، بام و سرداب و زیرزمین جزء مساجد است و احکام مسجد در همه آنها جاری است.

۲۳- اعتکاف یک عمل مستحبی است ولی اگر متعلق نذر باشد وفای به آن واجب است.

شرائط صحت

۲۴- در صحت اعتکاف چند چیز شرط است: عقل، نیت، روزه، مدت، مسجد جامع.

۲۵- اعتکاف مجنون و مست صحیح نیست.

۲۶- خارج شدن از مسجد در حال اعتکاف برای تخلی و غسل، اقامه شهاده برای احقاق حق و

تشیع جنازه خویشانان نزدیک و عالم ربانی اشکال ندارد.

۲۷- انصراف از اعتکاف مستحب در دو روز اول جایز است. ولی در روز سوم حرام است. ولی اگر اعتکاف به جهت نذر و قسم باشد قطع آن در هیچ یک از ایام نذر جایز نمی باشد.

۲۸- اگر در مسجد محتلم شود باید فوراً برای غسل از مسجد خارج شود. در مسجد الحرام و مسجد النبی باید تیمم بگیرد و از مسجد خارج شود.

۲۹- اگر مجنون ادواری هنگامی که عاقل است معتکف شود و روز سوم حالت جنون بر او عارض شود، اعتکاف امر باطل می شود.

اگر کسی در حال اعتکاف از هوش برود چنانچه بیهوشی او چند دقیقه باشد اعتکافش صحیح است. ولی اگر چند ساعت باشد موجب بطلان است.

۳۰- بلوغ شرط صحت اعتکاف نیست، بنابراین اعتکاف بچه ممیز صحیح است.

۳۱- معتکف باید عاقل باشد. اعتکاف دیوانه صحیح نیست.

۳۲- معتکف باید مسلمان باشد. اعتکاف کافر صحیح نیست. سخن کفرآمیز و ارتداد موجب بطلان اعتکاف است.

۳۳- اعتکاف عبادت است و باید با قصد قربت و خلوص نیت انجام شود. وقت نیت از شب اول تا اول فجر روز اول است و تاخیر آن جایز نیست.

۳۴- خودنمایی، ریاکاری و اغراض دنیوی موجب بطلان اعتکاف می‌شود.

۳۵- در ایام اعتکاف باید روزه گرفت و اعتکاف بدون روزه باطل است. روزه خاص معتبر نیست و معتکف می‌تواند روزه ادا یا قضا، واجب یا مستحب بگیرد.

۳۶- حداقل مدت اعتکاف سه روز متوالی است. پس اگر از طلوع فجر تا غروب روز سوم در مسجد بماند کافی است. اعتکاف در روز اول و دوم مستحب و در روز سوم واجب است و اگر بخواهد بیشتر بماند چنانچه پنج روز بماند اعتکاف روز ششم واجب است و به همین ترتیب

اگر هشت روز بماند، روز نهم واجب خواهد بود.

۳۷- عدول از اعتکافی به اعتکاف دیگر جایز نیست، خواه هر دو واجب باشد مثل اعتکاف استیجاری به نذری، یا هر دو مستحب باشد مثل اعتکاف برای خود به نیابتی تبرعی. یا یکی واجب و دیگری مستحب باشد.

محرمات اعتکاف

۳۸- کسی که نمی‌تواند روزه بگیرد مانند مسافر، مریض، حائض نمی‌تواند معتکف شود.

امام سجاد (ع) فرمود: «صوم الاعتکاف واجب» روزه اعتکاف واجب است.^۱

امیرالمؤمنین فرمود: «لا اعتکاف الا بصوم» اعتکاف بدون روزه صحیح نیست.^۲

۳۹- معتکف نباید از سوی ذی حق منع شده باشد.

۱- وسائل الشیعه، ج ۶، ص ۳۹۸، ح ۲، باب ۳

۲- همان، ص ۳۹۹، ج ۴، ص ۸۱۰، ۸۱۱

۴۰- اعتکاف زن بدون اجازه شوهر، و اعتکاف فرزند

بدون اجازه پدر و مادر جایز نیست.

۴۱- کسی که در استخدام دیگری است چنانچه نتواند

به تعهد کاری خود در حال اعتکاف عمل نماید،

اعتکاف او صحیح نیست.

۴۲- چند چیز بر معتکف حرام است.

(۱) آمیزش.

(۲) هرگونه استمتاع و التذاذ زن و شوهر از یکدیگر.

(۳) استمناء

(۴) استشمام بوی خوش.

(۵) خرید و فروش مگر برای تهیه خوراک مورد نیاز در

حال اعتکاف.

(۶) جدال برای اظهار فضل و غلبه بر خصم.

۴۳- خرید و فروش، اجاره، مضاربه، شراکت اگرچه

در حال اعتکاف حرام است، ولی موجب بطلان

اعتکاف نمی‌شود.

۴۴- اشتغال به دوزندگی، بافندگی، نقاشی، سرودن شعر، مطالعه کتب درسی و داستانی در حین اعتکاف جایز است.

۴۵- جدال برای غلبه بر خصم و اظهار فضیلت خود و احقاق باطل یا ابطال حق حرام است. ولی برای اثبات حق و ممانعت از باطل نه تنها حرام نیست بلکه مصداق طاعت است.

اعتکاف نذری

۴۶- اعتکاف به نیابت اموات صحیح نیست، ولی می-توان ثواب اعتکاف خود را به مردگان و زندگان اهداء نمود.

۴۷- هر چیزی که روزه را باطل می کند، موجب بطلان اعتکاف نیز می باشد. چنانچه اعتکاف واجب معین را باطل کند باید آن را قضا کند و اگر واجب غیرمعین باشد باید از سر بگیرد. همین طور اگر اعتکاف مستحب در روز سوم باطل شود، قضای آن واجب است.

۴۸- اگر اعتکاف واجب معین باشد مثلاً کسی نذر کند، ۲۱، ۲۲ و ۲۳ رمضان در مسجد معتکف شود،

چنانچه به قصد اعتکاف هنگام اذان صبح روز ۲۱ در مسجد حضور یافت، اعتکاف بر او واجب است و قطع آن جایز نیست.

۴۹- اگر اعتکاف مستحب باشد یا واجب غیرمعین باشد مثلاً نذر کند ایام البیض در ماه رجب یا شعبان یا رمضان معتکف شود، پیش از غروب روز دوم می‌تواند آن را رها کند. ولی اگر دو روز تکمیل شود روز سوم بر او واجب است و اگر روز سوم آن را ترک کند، باید قضای آن را به جا آورد.

۵۰- اگر از ابتدا و در ضمن نیت قصد کند که در صورت عروض عارضی از اعتکاف رجوع کند، در صورت رجوع، قضا و استیناف لازم نیست.

۵۱- کسی که سه روز اعتکاف کند روز چهارم مخیر است اگر بخواهد سه روز دیگر اعتکاف کند یا اعتکاف خود را تمام کند و از مسجد بیرون رود.

کفاره آمیزش

۵۲- اگر کسی در اعتکاف واجب جماع کند هر چند در شب باشد، اعتکاف او باطل و موجب کفاره است و کفاره آن کفاره افطار عمدی روزه ماه رمضان است.

۵۳- کفاره ابطال عمدی اعتکاف شصت روز روزه که سی روز آن باید پشت سر هم باشد در صورت عدم امکان شصت فقیر را طعام بدهد.

۵۴- اگر کسی نذر کند ایام البیض ماه رجب امسال اعتکاف کند و در آن زمان به علت بیماری یا مسافرت نتواند معتکف شود، ادای نذر واجب نیست و کفاره ندارد. ولی اگر سال تعیین نشده باشد، باید در سال بعد به نذر خود وفا کند و معتکف شود.

۵۵- اگر اعتکاف کننده بدهکار باشد و طلبکار در حال اعتکاف به او مراجعه نماید، چنانچه موجودی برای پرداخت بدهی خود داخل مسجد نداشته باشد، لازم است از مسجد خارج شود و به منزل یا بانک برود و دین خود را ادا نماید.

- ۵۶- کسی که به خاطر ضرورت از مسجد بیرون می- رود باید به مقدار ضرورت بسنده کند. کوتاهترین راه را انتخاب کند و زیر سایه ننشیند.
- ۵۷- خروج از مسجد محل اعتکاف برای شرکت در نماز جمعه جایز است.
- ۵۸- اگر کسی از روی جهل به مسأله از اعتکاف خارج شود، اعتکافش باطل می شود.
- ۵۹- اگر کسی از روی فراموشی از مسجد اعتکاف خارج شود، اعتکافش باطل نمی شود.
- ۶۰- اگر کسی برای اعتکاف در مسجد از قبل جا گرفته، وسایل خود را گذاشته، دیگری مجاز نیست آنجا را به خود اختصاص دهد.
- ۶۱- اگر به جای او بنشیند و بخوابد، معصیت کرده، ولی موجب بطلان اعتکاف نمی شود.

حرمت مسجد

- ۶۲- اعتکاف باید در مسجد جامع هر شهر باشد. از این روی معتکف باید به اهمیت جایگاه مسجد در

اسلام توجه داشته باشد و آداب حضور را بداند و

مراعات نماید. در ذیل به اهم آن اشاره می شود:

۱) حرمت مسجد را پاس بداریم. امام صادق (ع) فرمود:

«ملعون ملعون من لم یوقر المسجد» از شوخی کردن،

قهقهه زدن، سخن پوچ و بیهوده، از هر گفتار و رفتار

سخیف که با شأن مسجد منافات دارد جداً پرهیزیم.

۲) در مسجد همواره با وضو و طهارت باشیم.

امام صادق (ع) فرمود: «لاتدخل المساجد الا بالطهاره»

۳) حتی الامکان رو به قبله بنشینیم.

امام علی (ع) فرمود: «من السنه اذا جلست فی

المسجد أن تستقبل القبله»

۴) ظاهری آراسته داشته باشیم، پوشش مناسب باشد.

قرآن می فرماید:

«یا بنی آدم خذوا زینتکم عند کل مسجد»

۵) مسجد را بنگاه معاملات قرار ندهیم.

پیامبر فرمود: «لا یحدث فیہ بالهزل»

«لایشتری فیها و لایباع» در مساجد چیزی خریداری و

فروخته نشود.

۶) از شوخی‌هایی که با قداست مسجد منافات دارد پرهیز کنیم. «لا یحدث فیه بالهزل»

۷) از فرو رفتن در امور باطل اجتناب ورزیم.
«و لا یخاض فیها بالباطل»

۸) سخن بیهوده بر زبان نیاوریم. پیامبر به ابوذر فرمود:
«اترك اللغو مادمت فیها فان لم تفعل فلا تلومن یوم
القیامة الا نفسک»

تا زمانی که در مسجد هستی بیهوده‌گویی را ترک کن،
پس اگر ترک نکنی روز رستاخیز جز خودت را نکوهش
مکن.

۹) صدایت را بلند نکن و با دیگران بگو و مگو و جدال
مکن. «لا یرفع فیه الصوت الا بذکر الله»

اگر بناست صدای بلندی شنیده شود، ذکر خدا باشد.

۱۰) سخن زشت و خصمانه به کسی نگویند.

پیامبر فرمود: «الحديث البغی فی المسجد یاکل
الحسنات كما تأکل البهیمة الحشیش»

سخن ستمگرانه در مسجد، کارهای نیک را می‌خورد و

از بین می‌برد همان‌گونه که حیوان گیاه مرتع را می‌خورد.

اعتکاف نذری

۶۳- اگر کسی نذر کند چهار روز معتکف شود، چنانچه سه روز معتکف شود کافی است و نذر او نسبت به روز چهارم باطل است.

۶۴- اگر کسی نذر کند پنج روز معتکف شود، باید روز ششم را نیز اعتکاف کند.

۶۵- اگر کسی نذر کند یک ماه معتکف شود، باید یک ماه پشت سر هم بدون فاصله ده اعتکاف انجام دهد.

۶۶- اگر کسی نذر کند پانزده روز از ماه اعتکاف کند، لازم نیست پشت سر هم معتکف شود، بلکه جایز است هر سه روز را با فاصله اعتکاف نماید. مثلاً سه روز اول را معتکف شود، سه روز دوم را اعتکاف نکند. سه روز سوم یعنی روزهای ۷ و ۸ و ۹ را معتکف شود و به همین ترتیب پنج اعتکاف با فاصله زمانی دلخواه به جا آورد.

۶۷- اگر اعتکاف کننده نیت کند در جای خاصی از مسجد مثل محراب اعتکاف کند، فاقد اعتبار است

و لازم نیست در طول اعتکاف ملازم آن مکان باشد.

۶۸- اگر کسی شک دارد فلان قسمت مثل صحن یا طبقه فوقانی یا تحتانی جزء مسجد است، نمی‌تواند در آن قسمت اعتکاف کند مگر از طریق شیاع یا گواهی دو فرد آگاه مورد وثوق مسجد بودن آن را احراز نماید.

۶۹- احکام اعتکاف در مردان و زنان یکسان است. زنان نیز باید در مسجد جامع قسمت مخصوص بانوان اعتکاف کنند.

۷۰- اعتکاف زن در منزل به مصداق «مسجد المرأه بیتها»، یا مسجد محل که عنوان مسجد جامع ندارد، صحیح نیست.

۷۱- اگر آمیزش جنسی در حال اعتکاف در روز ماه رمضان باشد یا در قضاء ماه رمضان در بعد از ظهر باشد دو کفاره باید بدهد.

۷۲- اگر زن روزه‌دار را اجبار کند چنانچه زن معتکف نباشد کفاره سوم به او تعلق می‌گیرد و اگر زن هم معتکف باشد باید کفاره چهارم بدهد. ولی اگر زن

خودش راضی باشد بر هر یک از زن و شوهر اگر آمیزش در شب باشد یک کفاره و اگر در روز باشد دو کفاره تعلق می‌گیرد.

۷۳- آمیزش در حال اعتکاف موجب کفاره است و کفاره آن ۶۰ روز روزه یا اطعام ۶۰ فقیر است.

۷۴- ارتکاب سایر محرمات اعتکاف کفاره ندارد.

۷۵- اگر آمیزش در حال اعتکاف واجب در روز ماه رمضان واقع شود دو کفاره دارد. یکی برای ابطال اعتکاف و دیگر برای ابطال روزه.

۷۶- اگر آمیزش در حال اعتکاف در شب ماه رمضان باشد یک کفاره به جهت باطل شدن اعتکاف بر او واجب می‌شود.

۷۷- اگر در اعتکاف واجب آمیزش کند در حالی که روزه قضای ماه رمضان را گرفته باشد دو کفاره باید بدهد یکی برای ابطال اعتکاف و دیگر برای افطار روزه قضا در بعد از ظهر.

۷۸- افطار روزه قضا در بعد از ظهر، این است که به ده فقیر غذا بدهد یا سه روز روزه بگیرد.

۷۹- اگر کسی در اعتکاف نذری در روز آمیزش کند باید سه کفاره پردازد یعنی ۱۸۰ روز روزه بگیرد یا ۱۸۰ نفر را غذا بدهد، یک کفاره برای ابطال روزه واجب، یک کفاره برای ابطال اعتکاف، یک کفاره برای مخالفت با نذر.

۸۰- کسی که اعتکاف خود را باطل کرده و قضای آن بر او واجب شده، قضای اعتکاف واجب فوری نیست بلکه وقت آن موسع است و هر زمان بخواهد می‌تواند قضای آن را به جا آورد.

۸۱- اعتکاف یک عمل عبادی و استجابی است و معتکف می‌تواند ثواب آن را به دیگری اعم از زنده یا مرده اهدا نماید.

۸۲- مسافری که قصد اقامت ده روز در شهری داشته باشد می‌تواند معتکف شود.

۸۳- اعتکاف تلفیقی به این ترتیب که شخص چهار روز روزه بگیرد و از ظهر روز اول تا ظهر روز چهارم در مسجد بماند باطل است.

۸۴- در مصلاهی که علاوه بر اقامه نماز جمعه، نماز جماعت یومیه به طور مستمر دائر است و از نظر

عرف عنوان مسجد جامع دارد، می‌توان معتکف شد.

۸۵- در مساجدی که چند طبقه دارد و مثلاً در طبقه همکف نماز جماعت مردان، طبقه فوقانی نماز جماعت بانوان، زیرزمین جلسات قرآن و دعا برگزار می‌شود، در تمام طبقات آن می‌توان معتکف شد و حکم واحد دارد. لذا کسی که در طبقه اول معتکف شده چنانچه به طبقات دیگر تردد داشته باشد، خللی در اعتکاف او وارد نمی‌شود.

۸۶- اعتکاف در مسجد جمکران، طبقه همکف و زیرزمین بلامانع است. ولی باید توجه داشت صحن بزرگ حکم مسجد ندارد.

۸۷- اگر امام جماعت مسجد یا اداره‌ای معتکف شده باشد مجاز است برای اقامه نماز جماعت از مسجد محل اعتکاف بیرون رود ولی باید خروج او طولانی نباشد یعنی مسجد و اداره به محل اعتکاف نزدیک باشد.

۸۸- اگر کسی در حال اعتکاف نیاز به استحمام پیدا کند، چنانچه منزلشان در مجاورت مسجد باشد، می‌تواند جهت استحمام به منزل برود و زود برگردد.

۸۹- سرودن شعر و شعرخوانی در فضائل اهل بیت مغل به صحت اعتکاف نیست.

۹۰- دیدار معتکف یا مادر، خواهر و همسر و گفت-وگویی، شوخی و مزاح کردن و خندیدن و خنداندن آنان اعتکاف را باطل نمی‌کند.

۹۱- ارائه تحلیل سیاسی، مناظرات سیاسی به منظور روشنگری در حال اعتکاف چنانچه جنبه جدال نداشته باشد، اشکال ندارد.

۹۲- اجرای صیغه ازدواج یا طلاق برای خود یا دیگری خللی در اعتکاف ایجاد نمی‌کند.

۹۳- عمل ام داوود در نیمه رجب جزء اعتکاف نیست. انسان می‌تواند معتکف شود و عمل ام داوود را به جا نیاورد.

۹۴- اعتکاف یک دوره فشرده خودسازی و تهذیب نفس است. کنترل نفس از لذت‌های مشروع و

مباح در حال اعتکاف، اراده انسان را در برابر محرمات قوی می‌سازد تا به راحتی بتواند کف نفس کند و خود را از کارهای حرام حفظ نماید. اعتکاف گسیختن از غیر خدا و پیوستن به خدا است. بریدن از مادیت و پرداختن به معنویت است.

رفع شبهه:

قرآن رهبانیت را نفی و مورد نکوهش قرار داده است، چگونه اعتکاف مورد تأیید و توصیه اسلام واقع شده است؟

«وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا...»^۱

ما در دل‌های پیروان عیسی رأفت و مهربانی قرار دادیم و آنان رهبانیت را ابداع کردند از رهبانیت به عنوان بدعت یاد شده است.

در حالی که ما رهبانیت را بر ایشان نوشتیم و واجب نکردیم. البته آنان رهبانیت را برای جلب خشنودی خداوند دنبال می‌کردند ولی حق و حدود آن را رعایت نکردند از این رو مفاسدی در پی داشت.

پیامبر گرامی نیز فرمود: «لا رهبانیه فی الاسلام، رهبانیه امتی الجهاد فی سبیل الله»^۲

۱- سوره رعد، آیه ۳۷

۲- بحارالانوار، ج ۷۰، ص ۱۱۴، ح ۱

در بدو نظر تفاوتی بین اعتکاف در اسلام و رهبانیت در مسیحیت وجود ندارد. هر دو انزواطلبی و دوری جستن از مردم است.

در پاسخ باید گفت اولاً اگر رهبانیت در قرآن نکوهش شده به خاطر آن است که پیروان مسیح آداب و حدود آن را رعایت نمی‌کردند ازدواج را تحریم کردند. برخی انزوای مطلق و فردگرایی را پیشه ساختند و به بهانه تارک دنیا شدن در برابر رخدادهای سیاسی و اجتماعی از خود سلب مسئولیت می‌کردند.

وگرنه فی حد نفسه مطلوب است و اسلام نگاه مثبت به آن دارد. چنانچه از کشیشان و راهبان به نیکی یاد شده است: «وَلْتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَىٰ ذَٰلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قِسِيَسِينَ وَرَهَبَانًا وَآنَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ»^۱

نزدیک‌ترین مردم از حیث دوستی و مودت به اهل ایمان کسانی هستند که می‌گویند ما نصرانی هستیم. این به خاطر آن است که بعضی از آنان کشیش و عالم دینی و بعض

دیگر خداترس و تارک دنیا هستند و از پرستش خداوند یکتا استکبار نمی‌ورزند و در برابر مردم خود را بزرگ نمی‌شمرند.

ثانیاً فرق اساسی وجود دارد رهبانیت انزوای مطلق و دوری از مردم است و اقامت در بیابان و خارج شهر برای مدت طولانی است. در حالی که اعتکاف اقامت در مسجد جامع که غالباً در مرکز شهر است. برای دوره کوتاه مدت سه روز، همراه با دیگر افراد معتکف.

ثالثاً با توجه به موارد استثناء برای جواز خروج از مسجد بیانگر آن است که اعتکاف به منزله سلب مسئولیت و بی‌تفاوتی به اوضاع جاری جامعه نیست.

اعتکاف عامل مهم پرورش روح، تقرب جستن به خدا از طریق توجه به او و خشکاندن ریشه غفلت از طریق اشتغال به نماز و روزه، ذکر و دعا و تلاوت قرآن است.

***

مجموعه جزوات فقهی

(۱) اجتهاد و تقلید

(۲) طهارت و نجاست (۳) احکام وضو، غسل، تیمم

(۴) احکام ویژه بانوان (۵) نماز یومیه

(۶) نماز جماعت و جمعه، عیدین، آیات، استسقاء

(۷) احکام روزه (۸) اعتکاف

(۹) خمس (۱۰) زکات

(۱۱) جهاد (۱۲) امر به معروف و نهی از منکر

(۱۳) احکام خرید و فروش، شرکت، شفعه، قرض، حجر

(۱۴) رهن و اجاره، جعاله، مضاربه، مزارعه، مساقات

(۱۵) احکام خوردنی ها، ذبح، صید

(۱۶) احکام ازدواج و طلاق

(۱۷) احکام اموات

(۱۸) وکالت، حواله، ضمان، کفالت، ودیعه، عاریه، وصیت

(۱۹) غصب، لقطه، کفارات، صدقات، وقف، نذر، عهد، قسم

(۲۰) احکام ارث

برای تهیه هریک از جزوات با شماره ۰۲۱-۷۷۷۳۶۰۳۰ تماس حاصل

فرمایید.